

Lovász Irén & Hortobágyi László
Világfa
1995

A VILÁGFA mitológiai képzete a magyar és más népek kultúrájában egyaránt létezik. Ágaival, törzsével és gyökereivel olyan valóságos és virtuális világokat köt össze, amelyek különböző térbeli és időbeli dimenziókban léteznek. A Világfa című lemez is ezt teszi.

Ez a válogatás a magyar népdal régi rétegének sokszínűségét igyekszik bemutatni. Ősi időket idéző regősénekekkel, néhány rokonnép zenei párhuzamával, népdalainkban különbözőképpen fennmaradt csodaszarvas-motívumokkal kezdődik, és egy Keletről Nyugatra tartó ívet vázol fel, példázva a magyar népdalok tájegységek szerinti tagolódását és sajátosságait is. Mai tudásunk szerint a magyar népzene régi stílusának képe igen összetett (pszalmodizáló és diatonikus sirató stílus, tetraton dallamok, pentaton ereszkedő - kvintváltó stílus, ereszkedő pentaton - pásztor réteg, stb.). A legősibbnek vélt két sirató stílus az európai középkort megelőző századok zenei köznyelvére, a pentaton ereszkedő stílus pedig a magyarság őtörök kapcsolatára utal. Itt most a régi magyar népdalokhoz olyan zenei kíséret társul, amely különböző népek ősi vagy éppen új hangszeres zenei világát idézi. A közös kultúrális talajból táplálkozó Világfa szerteágazó gyökerekből indul, terebélyes, messzire nyúló, nagy távlatú koronájának ágain sokféle gyümölcs terem. Gyökerei ágaival összeérnek, és körkörös rendszert alkotnak, csakúgy, mint a legősibb ábrázolásokon.

A második évezred végén valószínűnek tűnik, hogy az általunk jelenleg hagyományosnak ismert népzenei kultúrák örökre eltűnnek, feloldódnak a világ új, globális forgatagában. Az eltűnés végleges, ezen zenei gondolatok, konstrukciók, alapidallamok, előadásmódok soha többé nem születnek újra, gyakorlatuk visszahozhatatlan. Elmúlásukkal egyben a különböző tradicionális zenék kultúrák közötti találkozásának jövőbeli esélye is eltűnik.

Ezzel párhuzamosan napjainkban feltűnik egy olyan, a tradíciók életében nem megvalósuló zenei szintézis lehetősége, amelynek néhány példája ezen a CD-n hallható.

Ez egy virtuális zenei utazás térben és időben. Játék azzal a gondolattal, hogy milyen kulturális lehetőségeink lehettek volna, ha a magyarság ősei a keleti őshazából nem nyugatra, hanem pl. keletre vagy délre indultak volna el. A lemez anyaga azt is megmutatja, hogy a magyar népzene eredeti gazdagsága, univerzalitása, olyan tulajdonság, amely lehetővé teszi, hogy beágyazódhasson más kultúrák korabeli és mai zenei nyelvezetébe, napjaink világzenei gyakorlatába és a jövő elektronikus világába.

(Lovász Irén-Hortobágyi László, Budapest, 1995.)

A lemez első kiadása a Magyar Nemzeti Múzeum, „A honfoglaló magyarság” című millecentenáriumi kiállításához készült 1995-ben. Második kiadása a Fono Records gondozásában jelent meg 1999-ben. Ez a harmadik, javított, átdolgozott kiadás, remix album: 2009.

English

Világfa (World tree) is a mythological image that exists in Hungarian culture and in other cultures as well. Its branches, trunk and roots tie together the various dimensions of space and time in the real world and in virtual reality. This is what this recording entitled “World tree” does also.

This collection of music strives to present the colorfulness of the many layered ancient Hungarian folk song. Through ancient carols and musical parallels from other related cultures, starting with the various references to the magical stag from ancient Hungarian mythology, making a sweeping arc from east to west with examples of Hungarian folk song to show the similarities and uniquenesses of Hungarian folk song of each region. Contemporary researchers have described the old style Hungarian folk song as being quite complex: the psalmodic and diatonic style of the mourning songs, tetratonic melodies, pentatonic descending - fifth construction style, the layer of shepherd tunes with descending pentatonic structure, etc. What are held to be the the two oldest styles of mourning songs are considered to be remnants of the standard European musical language of the centuries preceding the middle ages, while the descending pentatonic style indicates the connections between Hungarians and the old Turkic peoples. Here the old Hungarian folk songs are coupled with a musical accompaniment reminiscent of ancient and even the new instrumental music world of other cultures. The world tree gets its sustenance from the soil of

many cultures, beginning at its roots, branching out, reaching out, bearing many kinds of fruit in its great far reaching crown of branches. Its branching roots meet to create an elliptical system like in the most ancient drawings of ornaments.

Here at the end of the Twentieth century, it is quite possible that the music which we presently know as the music of the traditional cultures, will disappear and be completely dissipated in the new world global whirlpool. The disappearance will be final. These musical thoughts, constructions, basic melodies, performance styles will never be born again and the use of them will be irretrievable. At the same time we also lose the chance of coming together music of different traditional cultures.

Parallelling this, the possibility emerges for a musical synthesis which wouldn't be able to happen in traditional life. Several examples of which can be heard on this CD.

This is a musical journey in virtual time and space; playing with the notion of what cultural possibilities there might have been if our Hungarian forefathers had headed eastward or southward from their ancient Oriental homeland instead of going to the west. The music on this recording also shows how the richness and universality of the original Hungarian folk music lends itself to impregnation with old and contemporary musical languages of other cultures, in the mode of today's world music and the future electronic world. (*Irén Lovász, Budapest, 1995. Translated by Sue Foy*)

This recording was first released in 1995 as the music accompanying the exhibition at the Hungarian National Museum celebrating the one thousandth anniversary of the Hungarian conquest of the Carpathian Basin. Second release was published by Fonó Records in 1999. This is the third, revised, remixed edition in 2009.

The future

Világfa Milleneum Kollekcio

című Projekt és Pályázat is ezt tervezi, az eredeti 1994-es Magyar Nemzeti Múzeum által szervezett Projekt során keletkezett hagyomány továbbgondolásának szellemében.

Ez a *tervezett kollekcio* a magyar népdal azon rétegének a sokszínűségét és érvényességét igyekszik bemutatni, amely a Földbolygón megtalálható zenei-antropológiai törvények „globális” azonosságából következik, tehát az emberi „zenei-viselkedés” egyetemes szabályaiból építkező zenei formák (földrajzi és időbeli szétszórtságuk ellenére létező) egyetemességét igazolják, mélyrétegeinek a - a pályázat anyagában foglaltak igazolt - azonossága okán.

A Kollekcio az ősi időket idéző regősénekekkel, néhány rokonnép zenei párhuzamával, népdalainkban különbözőképpen fennmaradt csodaszarvas-motívumokkal indít, és egy Keletről Nyugatra tartó ívet vázol fel, a magyar népdalok tájegységek szerinti tagolódását és sajátosságait is alkalmazva. Mai tudásunk szerint a magyar népzene régi stílusának képe igen összetett (pszalmodizáló és diatonikus sirató stílus, tetraton dallamok, pentaton ereszkedő - kvintváltó stílus, ereszkedő pentaton - pásztor réteg, stb.) és némely esetben kimutathatóan globális-ősi eredetű.

Így például a legősibbnak vélt két sirató stílus az európai középkort megelőző századok zenei köznyelvére, a pentaton ereszkedő stílus pedig a magyarság őtörök kapcsolatára utal. A *tervezett pályázati anyagban* a régi magyar népdalokhoz, alpdallamokhoz olyan zenei kíséret társul, amely különböző népek ősi vagy éppen újonnan keletkezett hangszeres zenei világát idézi.

A közös kulturális talajból táplálkozó *Világfa Milleneum Kollekcio* szerteágazó gyökerekből indul, terebélyes, messzire nyúló, nagy távlatú koronájának ágain sokféle „zenei-gyümölcs” terem. Gyökerei ágaival összeérnek, és körkörös rendszert alkotnak, csakúgy, mint a legősibb ábrázolásokon.

A második évezred után valószínűnek tűnik, hogy az általunk jelenleg hagyományosnak ismert népzenei kultúrák örökre eltűnnek, feloldódnak a világ új, globális forgatagában. Az eltűnés végleges, ezen zenei gondolatok, konstrukciók, alpdallamok, előadásmódok soha többé nem születnek újra,

gyakorlatuk visszahozhatatlan. Elmúlásukkal egyben a különböző tradicionális zenék kultúrák közötti találkozásának jövőbeli esélye is eltűnik.

Ezzel párhuzamosan napjainkban feltűnik egy olyan, a tradíciók életében nem megvalósuló zenei szintézis lehetősége, amelynek néhány példája – remélhetőleg – ebben a Kollekciónban megvalósulhat.

Ugyanakkor a Pályázat célja egyben egy virtuális zenei utazás térben és időben, gondolati kísérlet azzal a vízióval, hogy milyen kulturális lehetőségeink lehettek volna, ha a magyarság ősei a keleti őshazából nem nyugatra, hanem pl. keletre vagy délre indultak volna el. A tervezett Kollekción anyaga azt is megmutatja, hogy a magyar népzene eredeti gazdagsága, univerzalitása olyan tulajdonság, amely lehetővé teszi, hogy beágyazódhasson más kultúrák korabeli és mai zenei nyelvezetébe, napjaink világzenei gyakorlatába és a jövő elektronikus világába.

Lovász Irén – Hortobágyi László
2015